

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

I. ΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ (κ. 1-12)

A. ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ (α) (1,1-5,30)

1. Καταστροφή του Ιούδα (α) (1,1-31)

Ἐπιγραφή (1,1)

1,¹Ὅραση τοῦ Ἡσαΐου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀμώς, τὴν ὁποία εἶδε ἐναντίον τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τίς ἡμέρες τοῦ Ὀζίου, τοῦ Ἰωάθαμ, τοῦ Ἀχαζ καὶ τοῦ Ἐζεκίου, βασιλέων τῆς Ἰουδαίας.

Ἡ ἐπιγραφή στό βιβλίον γράφει πρῶτον τό ὄνομα τοῦ προφήτου, «Ἡσαΐας», πού σημαίνει «ὁ Κύριος εἶναι ἡ σωτηρία μου», καί λέγει ἔπειτα ὅτι οἱ λόγοι του εἶναι ἀποκάλυψη Θεοῦ, πού δόθηκε σ' αὐτόν σέ ὄραση. Ἄρα εἶναι θεῖοι λόγοι καί πρέπει νά τούς ὑπακούσουμε.

Κρίση τοῦ Θεοῦ (1,2-9)

1,²Ἄκουε οὐρανέ καί ἀκροάσου γῆ,
γιατί ὁ Κύριος ἐλάλησε:

«Παιδιά μεγάλωσα καί ἀνύψωσα,
ἀλλά αὐτά ἐπαναστάτησαν ἐναντίον μου.

³Τό βόδι γνωρίζει τόν ἰδιοκτήτη του
καί ὁ ὄνος τὴν φάτνη τοῦ ἀφέντη του·
ὁ Ἰσραήλ (ὅμως) δέν γνωρίζει
καί ὁ λαός μου δέν καταλαβαίνει».

⁴Ἀλλοίμονο στό ἀμαρτωλό ἔθνος,
τόν λαό τόν φορτωμένο μέ ἀμαρτήματα,
τό σπέρμα τῶν κακοποιῶν, τούς διεφθαρμένους υἱούς!
Ἐγκατέλειψαν τόν Κύριο

περιεφρόνησαν τόν ἅγιο τοῦ Ἰσραήλ,
τοῦ ἔστρεψαν τά νῶτα.

⁵Ποῦ νά κτυπηθεῖτε περισσότερο
ἀφοῦ συνεχίζετε τήν ἀνταρσία σας;

Ἦλο τό κεφάλι (τοῦ ἔθνους) πονάει
καί ὅλη ἡ καρδιά (του) εἶναι καχεκτική.

⁶Ἀπό τό πέλημα τοῦ ποδιοῦ μέχρι τό κεφάλι
δέν εἶναι τίποτε τό γερό·

(ἀλλά μόνο) τραύματα, μώλωπες καί νωπά κτυπήματα,
τά ὅποια δέν ἐξεπιέστηκαν, οὔτε δέθηκαν,
οὔτε ἀπαλύνθηκαν μέ ἔλαιο.

⁷Ἡ χώρα σας ρημώθηκε, οἱ πόλεις σας κατακάηκαν,
τούς ἀγρούς σας μπροστά σας κατατρώγουν ξένοι
καί ἐρήμωση ὑπάρχει ὡς καταστροφή ἀπό ἀλλοφύλους.

⁸Παρέμεινε μόνη ἡ θυγατέρα Σιών
σάν μιά παράγκα στό ἀμπέλι,
σάν μιά καλύβα σέ ἀγρό ἀγγουριῶν,
σάν πόλη πολιορκουμένη.

⁹Καί ἄν ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων
δέν εἶχε ἀφήσει γιά μᾶς ἕνα μικρό σπέρμα,
σάν τά Σόδομα θά ἦμασταν
καί σάν τά Γόμορα θά γινόμασταν.

Ὁ προφήτης, γιά τήν ἀνήκουστη ἀμαρτία τοῦ λαοῦ, τήν ἀνταρσία του κατά τοῦ Θεοῦ, ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρας τόν οὐρανό καί τήν γῆ («Ἄκουε οὐρανέ καί ἀκροάσου γῆ», στίχ. 2). Ὁ Ἰσραήλ φάνηκε πρὸς τόν Θεό ὡς ἕνας ἀπειθῆς υἱός πρὸς τόν πατέρα του (στίχ. 2). Ἐπίσης ὁ προφήτης συγκρίνει τόν Ἰσραήλ μέ τά οἰκιακά ζῶα («τό βόδι γνωρίζει τόν ἰδιοκτήτη του καί ὁ ὄνος τήν φάτνη τοῦ ἀφέντη του», στίχ. 3), πράγμα πού θέλει νά πει ὅτι ὁ Ἰσραήλ δέν μπόρεσε νά γνωρίσει τήν οἰκιακή του σχέση μέ τόν Θεό. Τό χειρότερο ὅμως εἶναι τό ὅτι ὁ Ἰσραήλ δέν διδάχθηκε ἀπό τήν πείρα του καί ἐξακολουθεῖ νά ἀμαρτάνει καί νά ἀποστατεῖ ἀπό τόν Θεό («ποῦ νά κτυπηθεῖτε περισσότερο, ἀφοῦ συνεχίζετε τήν ἀνταρσία σας;», στίχ. 5). Πραγματικά ἡ κατάστασή του αὐτή τῆς ἀποστασίας συνεχίστηκε μέχρι πού οἱ πόλεις του κατεστράφησαν, ἡ χώρα του ἐρημώθηκε (στίχ. 7) καί ἡ Ἱερουσαλήμ ἐγκαταλείφθηκε «σάν μιά παράγκα στό ἀμπέλι, σάν μιά καλύβα σέ ἀγρό ἀγγουριῶν», (στίχ. 8). Ὅμως, κατά τήν εὐσπλαγχνία τοῦ

Θεοῦ, ἡ καταστροφή δὲν ἦταν τελειωτική. Ὁ Θεός διετήρησε ἓνα μικρὸ ὑπόλοιπο (στίχ. 9, «σπέρμα», ἔβρ. 𐤓𐤕𐤔, «σαρίδ» = ὑπόλοιπο, βλ. καί 10,20-22), ἀπὸ τοῦ ὁποῖο θὰ προέλθει ἡ σωτηρία. Βλ. Ρωμ. 9,27-29.

Ἡ λατρεία τοῦ Ἰσραήλ (1,10-20)

1,¹⁰ Ἀκοῦστε τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἄρχοντες τῶν Σοδόμων,
προσέχετε τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, λαέ τῆς Γομόρρας.

¹¹ «Τί (χρειάζονται) σέ Μένα οἱ πολλές σας θυσίες;»,
λέγει ὁ Κύριος.

«Ἐγὼ χορτάσει ἀπὸ τὰ ὀλοκαυτώματα τῶν κριῶν
καί ἀπὸ τὸ πάχος τῶν σιτευτῶν μόσχων·
δὲν εὐχαριστοῦμαι μέ τὸ αἷμα
ταύρων, ἀμνῶν καί τράγων.

¹² Ὄταν ἔρχεσθε νὰ ἐμφανισθεῖτε ἐνώπιόν μου,
ποιός σᾶς ζήτησε αὐτὸ ἀπὸ τὰ χέρια σας,
νὰ καταπατεῖτε τὰ προαυλία μου;

¹³ Μὴ προσφέρετε πλέον μάταιες θυσίες,
μοῦ εἶναι βδελυρὸ θυμίαμα.

Νομηνίες καί Σάββατα, προσκλήσεις γιὰ ἑορτές (δὲν θέλω),
δὲν ἀνέχομαι ἀσέβεια καί πανήγυρη.

¹⁴ Τίς νομηνίες καί τίς διατεταγμένες ἑορτές σας
μισεῖ ἡ ψυχὴ μου· μοῦ ἔχουν γίνει βᾶρος,
κουράστηκα νὰ τὸ ὑποφέρω.

¹⁵ Ἐτσι, ὅταν ἐκτείνετε τὰ χέρια σας (γιὰ προσευχή),
ἐγὼ θὰ ἀποκρύπτω τὰ μάτια μου ἀπὸ σᾶς·
ἀκόμη καί ὅταν κάνετε πολλές προσευχές,
δὲν θὰ ἀκούω.

Τὰ χέρια σας εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ αἷματα.

¹⁶ Λουσθεῖτε, καθαρισθεῖτε,
διώχτε τὴν κακία τῶν ἔργων σας ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Παύσετε νὰ κάνετε τὸ κακό,

¹⁷ μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλό,

ζητήστε τὴν δικαιοσύνη,

ἐλέγξτε τὸν τύραννο,

δῶστε τὸ δίκαιο στό ὄρφανό,

ὑπερασπισθεῖτε τὴν χήρα».
¹⁸ «Ἐλᾶτε τώρα νά δικασθοῦμε ἀνάμεσά μας»,
λέγει ὁ Κύριος.
«Καί ἂν τὰ ἁμαρτήματά σας εἶναι κατακόκκινα,
θά γίνουν λευκά σάν τό χιόνι·
καί ἂν εἶναι βαθυκόκκινα,
θά γίνουν σάν τό ἔριο.
¹⁹ Καί ἂν θέλετε καί μέ ἀκούσετε,
τά ἀγαθὰ τῆς γῆς θά φᾶτε.
²⁰ Ἀλλά, ἂν ἀρνηθεῖτε καί ἐναντιωθεῖτε,
μαχαίρι θά σᾶς καταφάγει»,
διότι τό στόμα τοῦ Κυρίου ἐλάλησε.

Ὁ προφήτης τώρα ἀσκεῖ κριτική τῆς λατρείας τῶν Ἰουδαίων, γιά τήν ὁποία αὐτοί ἐκαυχῶντο. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔρχονταν πραγματικά συχνά στόν ναό (στίχ. 12) καί τελοῦσαν μέ πιστότητα τίς καθορισμένες ἱερές θυσίες (στίχ. 11-14). Ἀλλά θυσίες, μέ τίς ὁποῖες νόμιζαν ὅτι εἶναι ἐντάξει ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ συνέχιζαν νά ἁμαρτάνουν, δέν γίνονται δεκτές ἀπό τόν Θεό (στίχ. 13· βλ. καί 58,3-4). Προσευχές εὐχετῶν, πού τά ὑψωμένα πρὸς τά πάνω χέρια τους εἶναι βαμμένα μέ αἵματα καί ἀδικίες χηρῶν καί ὀρφανῶν, δέν εἰσακούονται ἀπό τόν Θεό (στίχ. 15). Τό βιβλίο τοῦ προφήτου Ἡσαΐου τελειώνει μέ μιᾶ ἄλλη δριμεία πάλι κριτική περί τῆς ἁμαρτωλῆς λατρείας (βλ. 66,1-4). Καί στήν ἀρχή λοιπόν καί στό τέλος τοῦ βιβλίου του ὁ Ἡσαΐας ἐλέγχει τήν ἐσφαλμένη λατρεία τῶν Ἰουδαίων τονίζοντας τήν ἀποστροφή τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτήν, γιά νά νοήσουν ὅτι δέν πρόκειται νά δικαιωθοῦν ἀπό αὐτήν, ἔτσι τυπικά ὅπως τήν τελοῦσαν, καί συνεχίζοντες μά- λιστα νά πράττουν τά ἄνομα ἔργα πού ἔπρατταν.

Ὁ Θεός καλεῖ τόν λαό σέ κρίση. Ἄν οἱ ἁμαρτίες τους ἔκαναν τήν ψυχή τους κατακόκκινη, ποιός μπορεῖ νά τήν ξεβάψει; Τά κόκκινα αἵματα τῶν θυσιῶν τους; Ὁχι! Μόνο ἡ μετάνοιά τους (στίχ. 17). Ὁ Θεός ὑπόσχεται: «Καί ἂν τὰ ἁμαρ- τήματά σας εἶναι κατακόκκινα, θά γίνουν λευκά σάν τό χιόνι· καί ἂν εἶναι βαθυ- κόκκινα, θά γίνουν σάν τό ἔριο» (στίχ. 18)! Ἡ μετάνοια ὅμως πρέπει νά ἐκφράζεται μέ τήν ὑπακοή τους στίς ἀπαιτήσεις τῆς διαθήκης: «Καί ἂν θέλετε καί μέ ἀκούσετε, τά ἀγαθὰ τῆς γῆς θά φᾶτε. Ἀλλά, ἂν ἀρνηθεῖτε καί ἐναντιωθεῖτε, μα- χαίρι θά σᾶς καταφάγει» (στίχ. 19.20). Ὁ λαός τοῦ Ἰούδα, μέ βάση τόν προφητικό αὐτό λόγο, πρέπει νά νοήσει ὅτι αὐτός ὁ ἴδιος ρυθμίζει τό μέλλον του, ἀνάλογα μέ τήν ἐκλογή πού θά κάνει.

Ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ
γιά τόν ἐξαγνισμό τῆς Ἱερουσαλήμ (1,21-29)

- 1,²¹ Πῶς ἔγινε πόρνη ἡ πιστή πόλις;
Γεμάτη ἦταν (ἄλλοτε) ἀπό τό δίκαιο,
ἡ δικαιοσύνη κατοικοῦσε σ' αὐτήν,
ἀλλά τώρα (κατοικοῦν) φονευτές.
- ²² Ὁ ἄργυρός σου (Ἱερουσαλήμ) ἔγινε σκωρία,
ὁ οἶνος σου ἀναμείχθηκε μέ νερό.
- ²³ Οἱ ἄρχοντές σου εἶναι ἀπειθεῖς
καί σύντροφοι κλεπτῶν.
Ὅλοι ἀγαποῦν τήν δωροδοκία
καί ἐπιδιώκουν ἀμοιβές.
Δέν δικαιώνουν τό ὄρφανό
καί ἡ ὑπόθεση τῆς χήρας δέν φθάνει σ' αὐτούς.
- ²⁴ Γι' αὐτό, (αὐτά) ἀποφασίζει ὁ Γιαχβέ,
ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων,
ὁ Κραταιός τοῦ Ἰσραήλ:
«Ἀλλοίμονο, θά λάβω ἀναψυχή
εἰς βάρος τῶν ἀντιπάλων μου
καί θά ἐκδικηθῶ ὁ ἴδιος τούς ἐχθρούς μου.
- ²⁵ Θά στρέψω τήν χειρά μου ἐναντίον σου
καί θά καθαρίσω τήν σκωρία σου σάν μέ ποτάσσα
καί θά ἀφαιρέσω ὅλο σου τό μεταλλικό μίγμα.
- ²⁶ Ἐπειτα θά ἀποκαταστήσω τούς ἄρχοντές σου ὅπως ἄλλοτε,
καί τούς συμβούλους σου ὅπως ἦταν στήν ἀρχή.
Καί ὕστερα ἀπό αὐτά θά κληθεῖς “πόλις τῆς δικαιοσύνης”,
“πιστή πόλις”».
- ²⁷ Ἡ Σιών θά λυτρωθεῖ μέ κρίση
καί οἱ ἐπιστρέφοντες σ' αὐτήν μέ δικαιοσύνη.
- ²⁸ Ἀλλά καταστροφή θά ἔλθει στους ἀποστάτες
καί τούς ἁμαρτωλούς μαζί.
Ὅσοι ἐγκαταλείπουν τόν Γιαχβέ θά ἐξολοθρευθοῦν.

Ἡ Ἱερουσαλήμ ἔγινε ἀπιστη στόν Θεό, γι' αὐτό καί συγκρίνεται μέ μία πόρνη:
«Πῶς ἔγινε πόρνη ἡ πιστή πόλις; Γεμάτη ἦταν (ἄλλοτε) ἀπό τό δίκαιο, ἡ δικαιοσύνη

κατοικοῦσε σ' αὐτήν, ἀλλά τώρα (κατοικοῦν) φονευτές» (στίχ. 21). Μέ τήν λ. «δικαιοσύνη» ἐκφράζεται κυρίως ἡ πίστη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἡ ὑπακοή πρὸς τὶς ἐντολές Του. Ὅταν ὅμως αὐτὸ λείπει, δέν ὑπάρχει καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡ σωστὴ συμπεριφορά. Γι' αὐτὸ ἡ Ἱερουσαλήμ τώρα γέμισε ἀπὸ «φονιάδες». Ὅ,τι ἐδῶ στήν περικοπὴ μας χαρακτηρίζεται ὡς σκωρία («ὁ ἄργυρός σου (Ἱερουσαλήμ) ἔγινε σκωρία», στίχ. 22), εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀποτυχημένης διαδικασίας τήξης γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἀργύρου. Σύμφωνα ὅμως μέ τὸν στίχ. 25 πρέπει νά ἐπαναληφθεῖ ἡ διαδικασία αὐτὴ ἀκόμη μιὰ φορά.

Οἱ κακές καταστάσεις στήν Ἱερουσαλήμ ἔχουν προκαλέσει τὴν ὀργή τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ἐπεμβαίνει ὁ Ἰδιος ὁ Θεός (στίχ. 24.25). Ὅμως φαίνεται ὅτι ὁ Θεός ἐπεμβαίνει γιὰ διόρθωση τῶν πραγμάτων (στίχ. 25-27). Αὐτὸς ὁ Ἰσχυρός («ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων, ὁ κραταῖός τοῦ Ἰσραήλ», στίχ. 24) θά φροντίσει ἡ Ἱερουσαλήμ νά ἀποκτήσει πάλιν ἀδωροδόκητους δικαστές (στίχ. 26) καὶ ἀξιόπιστους συμβούλους τοῦ βασιλέως (στίχ. 26), ὅπως στήν ἐποχὴ τοῦ Δαβίδ («ὅπως ἄλλοτε», «ὅπως ἦταν στήν ἀρχή», στίχ. 26).

Ψευδῆς λατρεία (1,29-31)

1,²⁹ Διότι θά ντροπιασθεῖτε γιὰ τὶς τερεβίνθους,
τὶς ὁποῖες ἐπιθυμεῖτε,
καὶ θά αἰσχυνθεῖτε γιὰ τοὺς κήπους,
στοὺς ὁποῖους εὐχαριστεῖσθε.

³⁰ Γιατί θά γίνετε σάν τερέβινθος,
τῆς ὁποίας μαραίνονται τὰ φύλλα,
καὶ σάν κῆπος, στὸν ὁποῖο δέν ὑπάρχει νερό.

³¹ Τότε ὁ ἰσχυρός θά γίνει σάν στουπί
καὶ τὸ ἔργο του σάν σπινθήρας.
Καὶ οἱ δύο θά κατακαοῦν μαζί,
χωρὶς νά ὑπάρχει κανεὶς πού νά (τά) σβήσει!

Οἱ χαναανιτικὲς λατρεῖες γονιμότητος, γιὰ τὶς ὁποῖες ὁμιλεῖ ἐδῶ ἡ περικοπὴ μας, γίνονταν στὸν Ἰσραήλ μέ μεγάλο ζῆλο. Ἐδῶ πρόκειται μᾶλλον γιὰ τὴν λατρεία τῆς θεᾶς Ἀστάρτης, τῆς ὁποίας οἱ τελετές περιελάμβαναν καὶ δένδρα (βλ. Ἱερεμ. 17,2). Ἡ Ἀστάρτη ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ Ἑλ, ἡ ἀνώτερη θεὰ τοῦ Οὐγγα-

ρικοῦ πανθέου. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἀπορρίπτει καί ἐλέγχει τήν λατρεία της (βλ. 17,8. 27,9· κ. 40-55). Τέτοιες πολυδάπανες λατρεῖες προμήθευαν σάν μιά ἰδεολογική ὑποστήριξη στό σύστημα τῆς ἀδίκης κοινωνίας. Μέ τίς «τερεβίνθους», πού λέγει ἡ περικοπή μας (στίχ. 29) ἐννοοῦνται ἱερά δένδρα, τά ὁποῖα βρισκόνταν σέ μιά περιφραγμένη καί καθαγιασμένη περιοχή (τά ἱερά ἄλση τους). Ὁ προφήτης ἀναγγέλλει στούς ὀπαδούς αὐτῶν τῶν λατρειῶν μιά μεγάλη ἀπογοήτευση: Αὐτοί πού πίστευαν ὅτι θά γίνουν ἰσχυροί ἀπό αὐτές τίς λατρεῖες, θά γίνουν σάν ἓνα ξηρό προσάναμμα, πού ἡ μικρότερή του σπίθα προκαλεῖ πυρκαϊά. «Χωρίς νά ὑπάρχει κανείς πού νά (τά) σβήσει» (στίχ. 31)!

2. Ἡ μεταμόρφωση τῆς Ἱερουσαλήμ (α) (2,1-5)

2,¹ Ὁ λόγος, τόν ὁποῖον ἔλαβε ὁ Ἡσαΐας, ὁ υἱός τοῦ Ἀμώς, περί τοῦ Ἰούδα καί τῆς Ἱερουσαλήμ:

² Κατά τίς ἔσχατες ἡμέρες τό ὄρος τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου
θά στερεωθεῖ στήν κορυφή τῶν (ἄλλων) ὄρέων
καί θά ὑψωθεῖ πάνω ἀπό (ὄλα) τά βουνά,
καί θά συρρέουν σ' αὐτό ὄλα τά ἔθνη.

³ Καί θά ἔρχονται πολλοί λαοί καί θά λέγουν:
«Ἐλᾶτε νά ἀνεβουῦμε στό ὄρος τοῦ Κυρίου,
στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ
καί θά μάς διδάξει τίς ὁδοῦς του
καί θά περπατήσουμε στούς δρόμους του.
Διότι ἀπό τήν Σιών ἔρχεται ὁ Νόμος
καί ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ.

⁴ Καί θά κρίνει μεταξύ τῶν ἐθνῶν
καί θά ἐλέγξει πολλούς λαούς.

Τότε θά σφυρηλατήσουν τά ξίφη τους σέ ἄροτρα
καί τίς λόγχες τους σέ δρέπανα.

Δέν θά σηκώσει (πλέον) ἔθνος κατά ἔθνος τό ξίφος
οὔτε θά μάθουν πλέον νά πολεμοῦν».

⁵ Ὡ, οἶκος τοῦ Ἰακώβ, ἐλᾶτε,
ἄς περπατήσουμε στό φῶς τοῦ Κυρίου.

Αντίθετα μέ τήν ἀγγελία κρίσεως στό προηγούμενο κεφ. 1, ὁ προφήτης ἐδῶ προσβλέπει σέ ἕνα μέλλον, στό ὁποῖο ὁ Θεός ἀπό τόν Ναό τῆς Ἱερουσαλήμ θά δημιουργήσει παγκόσμια εἰρήνη. Αὐτό θά γίνει ὄχι μέ μιά παγκόσμια κυριαρχία τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλά διά τοῦ Μεσσίου, τήν ἔλευση τοῦ Ὁποίου θά ἐξαγγεῖλει ὁ προφήτης.

Ἡ περικοπή μας παριστάνει τήν Σιών, τά Ἱεροσόλυμα, ὡς κέντρο τῆς μεσσιακῆς βασιλείας, πρὸς τό ὁποῖο θά συρρέουν ὅλα τά ἔθνη. Τά ἔθνη, πού ἦταν διεσπαρμένα μέ τήν πυργοποιΐα στήν Βαβέλ (Γεν. 11,8), παρουσιάζονται ἐδῶ στήν περικοπή μας συναντώμενα στό ὄρος τοῦ Κυρίου, ὅπου εἶναι κτισμένος ὁ ἅγιος Ναός (στίχ. 2). Οἱ ἄνθρωποι παρουσιάζονται πρόθυμοι νά μάθουν τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, τήν διδασκαλία τοῦ Μεσσίου, καί νά τήν ἐφαρμόσουν. Ὅλα τά ἔθνη ἀναγνωρίζουν τόν Μεσσία διδάσκαλό τους, νομοθέτη τους καί Κύριό τους (στίχ. 3). Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι ὅτι καταργεῖται ὁ πόλεμος καί ἔρχεται εἰρήνη στήν ἀνθρωπότητα (στίχ. 4). Τέλος, ὁ προφήτης μας στρέφεται πρὸς τόν Ἰσραήλ καί τόν προσκαλεῖ νά βαδίσει στό φῶς τῆς θείας ἀποκαλύψεως (στίχ. 5) ἐπιστρέφοντας ἀπό τίς ἀνομίες του, γιά τίς ὁποῖες εἶχε καταστειῖ ἄξιος τῆς θείας τιμωρίας (βλ. κεφ. 1).

Τήν ἀρχή αὐτῆς τῆς προφητείας (στίχ. 2-4) τήν ξαναβρίσκουμε εἰς Μιχ. 4,1-3.

3. Ἡ καταστροφή τοῦ Ἰούδα (β) (2,6-4,1)

Ἡ θυελλώδης κρίση τοῦ Κυρίου (2,6-22)

2,⁶ *Ναί, ἐγκατέλειψες (ὦ Κύριε) τόν λαό Σου,
τόν οἶκο τοῦ Ἰακώβ,
διότι γέμισαν ἀπό τήν Ἀνατολή
(δηλ. ἀπό ἀνατολικά ἔθνη καί ἔθιμα)
καί ἔγιναν μάντιες σάν τούς Φιλισταίους
καί μέ τούς ξένους κτυποῦν (τά χέρια τους, ὡς συμφωνία μ' αὐτούς).
Ἐμάτη εἶναι ἡ χώρα τους ἀπό ἄργυρο καί χρυσό
καί δέν ὑπάρχει τέλος στούς θησαυρούς τους.
Ἐμάτη εἶναι ἡ χώρα τους ἀπό ἵππους
καί δέν ὑπάρχει τέλος στά ἄρματα της*

⁸καί γεμάτη εἶναι ἡ χώρα τους ἀπό εἰδῶλα.
Λατρεύουν τά ἔργα τῶν χειρῶν τους,
τά κατασκευάσματα τῶν δακτύλων τους.

⁹Ἐσκυψε (ἐνώπιόν τους) ὁ ἄνθρωπος
καί ταπεινώθηκε ὁ ἄνδρας.
Δέν θά τούς συγχωρήσεις!

¹⁰Χωθεῖτε στούς βράχους
καί κρυφτεῖτε στό χῶμα
ἀπό τήν φοβερή παρουσία τοῦ Κυρίου
καί ἀπό τήν ἐνδοξη μεγαλειότητά του.

¹¹(Τότε) θά ταπεινωθοῦν οἱ ἀλαζονικοί ὀφθαλμοί τοῦ ἀνθρώπου
καί θά πέσει ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἀνθρώπων,
μόνος δέ ὁ Κύριος θά δοξασθεῖ τήν ἡμέρα ἐκείνη.

¹²Διότι ἡ ἡμέρα Κυρίου τῶν δυνάμεων
ἐναντίον ὅλων τῶν ὑπερηφάνων καί τῶν ἀλαζόνων,
καί ἐναντίον ὅλων τῶν ἐπηρμένων,
γιά νά τούς ταπεινώσει.

¹³Ἐναντίον ὅλων τῶν κέδρων τοῦ Λιβάνου
τῶν ὑψηλῶν καί τῶν μεγαλοπρεπῶν
καί ἐναντίον ὅλων τῶν ὀρυῶν τῆς Βασάν·

¹⁴ἐναντίον ὅλων τῶν ὑψηλῶν ὀρέων
καί ἐναντίον ὅλων τῶν ὑψηλῶν λόφων.

¹⁵Ἐναντίον ὅλων τῶν ὑψηλῶν πύργων
καί ἐναντίον ὅλων τῶν ὀχυρῶν τειχῶν.

¹⁶Ἐναντίον ὅλων τῶν πλοίων τῆς Θαρσίς
καί ἐναντίον ὅλων τῶν ἐπιθυμητῶν κατασκευασμάτων.

¹⁷Θά ταπεινωθεῖ τότε ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἀνθρώπων
καί θά καταπέσει ἡ ἀλαζονεία τῶν ἀνδρῶν
καί θά ὑψωθεῖ μόνο ὁ Κύριος τήν ἡμέρα ἐκείνη.

¹⁸Ὅλα δέ τά εἰδῶλα θά ἐξαφανισθοῦν ἐντελῶς.

¹⁹Κρυφτεῖτε στά κυλώματα τῶν βράχων
καί στίς ὀπές τῆς γῆς
πρό τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου
καί τῆς ἐνδοξης μεγαλειότητάς του,
ὅταν Αὐτός θά ἐγερθεῖ νά τρομάξει τήν γῆ.

²⁰Τήν ἡμέρα ἐκείνη

θά ρίψουν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀργυρᾶ εἰδωλά τους
καί τὰ χρυσᾶ εἰδωλά τους,
τά ὅποια ἔκαναν στόν ἑαυτό τους γιά νά τά λατρεύουν,
στίς τρύπες τῆς γῆς καί στίς νυχτερίδες,
²¹γιά νά μποῦν (αὐτοί) στίς σχισμές τῶν βράχων
καί στίς ρωγμές τῶν γκρεμῶν
πρό τῆς φοβερᾶς παρουσίας τοῦ Κυρίου
καί τῆς ἐνδόξης μεγαλειότητάς του,
ὅταν Αὐτός θά ἐγερθεῖ νά τρομοκρατήσῃ τήν γῆν.
²²Ἀποκοπεῖτε (λοιπόν) ἀπό τόν ἄνθρωπο,
τοῦ ὁποίου ἡ ἀναπνοή εἶναι στό ρουθόυνι του,
γιατί σέ τί αὐτός ἀξίζει;

Ὅ,τι ὁ προφήτης προεῖπε γιά τό μέλλον περί καταστροφῆς, ὅπως τό εἶδαμε στήν προηγούμενη περικοπή, ἐδῶ στήν παρούσα μας περικοπή δέν κάνει λόγο περί αὐτοῦ. Τό παρόν τοῦ Ἰούδα χαρακτηρίζεται ἀπό πολλά ἁμαρτωλά ἔθιμα καί συνήθειες πού παρέλαβαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπό τούς ξένους (στίχ. 6). Μαζί μέ τήν εἰδωλολατρία οἱ Ἰουδαῖοι ἐξασκοῦσαν καί τήν μαγεία (στίχ. 6), στήν ὁποία ὁ λαός ζητοῦσε τόν στηριγμό του, ἀλλά ἦταν ἀπηγορευμένη γιά τόν Ἰσραήλ (Ἐξ. 22,18. Λευίτ. 20,27. Δευτ. 18,10-11). Οἱ ἄρχοντες φρόντιζαν νά ἀσφαλίσουν τήν χώρα μέ τόν πλοῦτο, τόν ἐξοπλισμό καί μέ τίς συνθήκες μέ τά ξένα ἔθνη (στίχ. 6-8). Ὅλα αὐτά ἔκαναν τούς Ἰουδαίους ὑπερηφάνους καί γεμάτους αὐτοπεποίθηση (στίχ. 11). Γι' αὐτήν τήν κατάσταση ἀνακοινώνει ὁ προφήτης μία ἐρχόμενη τιμωρία. Ἀναγγέλλει μία δυνατή κρίση ἀπό τόν Θεό, ἡ ὁποία θά συντρίψει κάθε ἀνθρώπινη ἀλαζονεία (στίχ. 10,11). Τήν ἡμέρα τῆς κρίσεως τοῦ Κυρίου («τήν ἡμέρα ἐκείνη», στίχ. 11) δέν θά μπορεῖ νά υπάρξει καμία δραπέτευση. Ἡ καταστροφή ἐκσπάει καί ἐναντίον τῆς φύσεως καί στά ἔργα τέχνης τῶν ἀνθρώπων, στά θαυματικά καί στολισμένα πλοῖα (στίχ. 13-16)! Ἀφοῦ ὅλα τά ἀνθρώπινα ὑψηλά φρούρια καί οἱ ἀσφάλειες συντρίβονται (στίχ. 15), διδασκόμαστε καθαρά ὅτι μόνο στόν Θεό πρέπει νά στηριζόμαστε, γιατί Αὐτός μόνο εἶναι ὁ ἰσχυρός πύργος καί ἡ ἀσφάλειά μας (βλ. Ψαλμ. 45. Βλ. καί τόν στίχ. 22 τῆς περικοπῆς μας). Ὅταν θά συμβεῖ ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν ὑπερηφάνων ἀνθρώπων (στίχ. 12), θά ἀποδειχθεῖ ἡ μηδαμινή δύναμη τῶν ψεύτικων θεῶν. Καί τότε οἱ ἄνθρωποι, ἀπογοητευμένοι ἀπό τά εἰδωλα, θά τά ἀπαρνηθοῦν, θά τά πετάξουν στά σκουπίδια καί θά τρέχουν νά κρυφτοῦν στίς σπηλιές καί στίς σχισμές τῶν βράχων (στίχ. 10,18-20).

Ἡ «Ἡμέρα τοῦ Κυρίου», γιά τήν ὁποία μάς ὁμιλεῖ ἐδῶ ἡ περικοπή μας (στίχ. 12), ἐμφανίζεται συχνά στήν προφητική παράδοση (Ἡσ. 13,6. Ἄμ. 5,18-20. Ἱερ. 17,16-18. Ἰεζ. 30,3. Ἰωήλ 1,15). Θά εἶναι ἡμέρα νίκης καί θριάμβου τοῦ Θεοῦ κατά τῶν ἐχθρῶν Του.

**Ἡ κρίση τοῦ Θεοῦ στήν Ἱερουσαλήμ:
Ἡ διάλυση τῆς τάξεως (3,1-12)**

3,¹ Διότι, ἰδοῦ! Ὁ Κύριος, ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων,
θά πάρει ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ καί ἀπό τήν Ἰουδαία
στήριγμα καί ραβδί,
κάθε στήριγμα ἄρτου καί κάθε στήριγμα ὕδατος,
² τόν ἥρωα καί τόν πολεμιστή,
τόν κριτή καί τόν προφήτη,
τόν μάντη καί τόν πρεσβύτερο,
³ τόν πεντηκόνταρχο καί τόν ἐξέχοντα (ἄνδρα),
τόν σύμβουλο, τόν ἐπιδέξιο τεχνίτη καί τόν ἔμπειρο ἐξορκιστή.
⁴ Καί θά δώσει σ' αὐτούς παιδάρια γιά ἄρχοντες
καί παιδία θά κυβερνήσουν αὐτούς.
⁵ Τότε ὁ λαός θά καταπιέζεται·
ὁ ἕνας (θά στρέφεται) κατά τοῦ ἄλλου
καί ὁ καθένας κατά τοῦ γείτονά του.
Τό παιδί θά ἐπιτίθεται στόν γέροντα
καί ὁ μηθαμινός στόν ἔντιμο.
⁶ Τότε θά πιάνει ἕνας τόν ἀδελφό του
στό σπίτι τοῦ πατέρα του (καί θά τοῦ λέγει:)
«Ἐχεις (ἀκόμη) ἱμάτιο· γίνε ἀρχηγός μας
καί αὐτό τό ἐρείπιο θά εἶναι στά χέρια σου».
⁷ Καί (αὐτός) ἐκείνη τήν ἡμέρα θά πεῖ (διαμαρτυρούμενος):
«Ὅχι! Δέν θέλω νά γίνω ἕνας πού δένει πληγές (ιατρός)·
στό σπίτι μου δέν ὑπάρχει ψωμί οὔτε ἱμάτιο·
δέν θά μέ καταστήσετε ἀρχοντα τοῦ λαοῦ».
⁸ Διότι ἀσφαλῶς θά καταρρεύσει ἡ Ἱερουσαλήμ
καί θά καταπέσει ἡ Ἰουδαία,
ἐπειδὴ τά λόγια τους καί οἱ πράξεις τους
στρέφονται κατά τοῦ Κυρίου,

γιατί νά παροξύνουν τούς ὀφθαλμούς τῆς δόξας του.
⁹Ἡ ὄψη τοῦ προσώπου τους μαρτυρεῖ ἐναντίον τους
καί κοινολογοῦν τήν ἁμαρτία τους σάν τά Σόδομα
καί δέν τήν κρύπτουν.

Ἀλλοίμονο στήν ψυχή τους,
γιατί ἔκαναν κακό στούς ἑαυτούς τους.

¹⁰Πέστε στόν δίκαιο ὅτι (αὐτό θά εἶναι) καλό (γι' αὐτόν),
γιατί αὐτοί θά φάγουν τόν καρπό τῶν ἔργων τους.

¹¹Ἀλλοίμονο στόν ἀσεβῆ, θά τοῦ συμβεῖ κακό·
γιατί θά γίνεῖ σ' αὐτόν κατά τά ἔργα τῶν χειρῶν του.

¹²Οἱ τύραννοι τοῦ λαοῦ μου εἶναι νήπιοι
καί γυναῖκες βασιλεύουν πάνω του.

Λαέ μου! Οἱ ὁδηγοί σου σέ παραπλανοῦν
καί καταστρέφουν τήν διάβαση τῶν δρόμων σου

Ἡ τιμωρία τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ στό σύνολο τῆς ἀνθρωπότητας, γιά τήν ὁποία μίλησε ὁ προφήτης μας (2,10-21), περιγράφεται ἐδῶ γιά τήν Ἰουδαία καί τήν Ἱερουσαλήμ. Περιγράφεται ἡ ὀλοκληρωτική διάλυση κάθε ἐξουσίας καί τάξεως (τοῦ προφήτου, τοῦ δικαστοῦ, τοῦ στοχαστοῦ κλπ., στίχ. 2-3). Ἄπειροι καί ἀνώριμοι νεαροί ἄνδρες («παιδάρια») θά κυριαρχήσουν μέ πολλή αὐθάδεια (στίχ. 4). Ὁ ἕνας θά ἐξαπατᾷ τόν ἄλλο καί παρά τήν βία πού θά ἐξασκοῦν μεταξύ τους, δέν θά ὑποχωροῦν (στίχ. 5).

Οἱ στίχ. 6-7 δεικνύουν τήν ἀπελπιστική κατάσταση γιά τήν ἐξῆς περίπτωση: Σέ μιά οἰκογένεια (στίχ. 6) κάποιος ἀπό τά μέλη προτρέπει ἐκεῖνον πού ἀπέμεινε ἀκόμη ὡς κάτοχος ἐνός ἐξωτερικοῦ ἐνδύματος, νά βάλει τάξη στό γενικό χάος («στόν ἀφανισμό αὐτό», στίχ. 6· «σ' αὐτόν τόν σωρό τῶν ἐρειπίων», κατά μετάφραση τοῦ Χαστούπη). Ὁ προσκαλούμενος ὅμως ἀπαντᾷ ἀρνητικά. Σέ ἕνα τέτοιο ἀρρωστημένο σῶμα δέν μπορεῖ κανεῖς νά γίνεῖ ἰατρός καί νά προσφέρει κάποια θεραπεία. Ὁ Ἰούδας καί ἡ Ἱερουσαλήμ ἔχουν γκρεμιστεῖ στό χάος, γιατί οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ κράτους, μέ τήν ἀνυπακοή τους, βρίσκονται σέ ἐπανάσταση κατά τοῦ Θεοῦ· γι' αὐτό καί ἔχουν μεροληπτικότητα στήν κρίση τους (τό ἡμιστίχ. στίχ. 9α ὁ Χαστούπης τό ἀποδίδει ἀπό τό Ἑβρ ὡς ἐξῆς: «Ἡ μεροληψία τους κατά τήν δίκη καταμαρτυρεῖ ἐναντίον τους»). Οἱ στίχ. 10-11, ὅπως ἔχουν στό Ἑβρ., μᾶς μιλοῦν γιά τήν τύχη τῶν δικαίων καί τῶν ἀσεβῶν. Κατά τήν ἀνάγνωση ὅμως τῶν Ο' πρέπει νά μᾶς κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἡ μεγάλη ἁμαρτία τῶν Ἰουδαίων, τό νά στραφοῦν δηλαδή ἐναντίον τοῦ κατ' ἐξοχήν «δικαίου», τόν Ὅποιον μάλιστα θέλουν καί νά φονεύσουν (στίχ. 10· «δήσωμεν», ἐνῶ ὁ Κλή-

μης ὁ Ἄλεξ. διαβάξει «ἄρωμεν»). Βλ. καί Σοφ. Σολ. 2,12. Στό χωρίο αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας εἶδε προφητεία περί τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

**Κρίση κατά τῶν πλουσίων
καί τῶν ἀρχουσῶν γυναικῶν τῆς Ἱερουσαλήμ (3,13-4,1)**

3,¹³ Ὁ Κύριος ἐγείρεται γιά νά κρίνει,
στέκεται γιά νά δικάσει τούς λαούς.

¹⁴ Ὁ Κύριος θά ἔλθει σέ κρίση
μέ τούς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ του
καί τούς ἄρχοντές του.

«Σεῖς ἐρημώσατε τόν ἀμπελῶνα,
τά ἀρπαγέντα ἀπό τόν πτωχό εἶναι στά σπίτια σας.

¹⁵ Μά γιατί καταπιέζετε τόν λαό μου
καί βασανίζετε τό πρόσωπο τοῦ πτωχοῦ;»,
λέγει ὁ Θεός, ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων.

¹⁶ Καί εἶπε ὁ Κύριος:

«Ἐπειδή οἱ θυγατέρες τῆς Σιών εἶναι ὑπερήφανες
καί βαδίζουν μέ ὑψωμένο τόν τράχηλο
καί μέ φιλάρεσκα βλέμματα,
κουνιστές στό δρόμο καθῶς πηγαίνουν
καί κάνοντας τριγμό μέ τά πόδια τους,

¹⁷ Ὁ Κύριος θά ρίψει ψώρα στή κεφαλή τῶν θυγατέρων τῆς Σιών
καί ὁ Γιαχβέ θά ξεσκεπάσει τά ἀπόκρυφα μέλη τους.

¹⁸ Ἐκείνη τήν ἡμέρα ὁ Κύριος θά ἀφαιρέσει τόν στολισμό τῶν ἀστραγάλων καί τά περιπλέγματα καί τούς μηνίσκους, ¹⁹ τά σκουλαρίκια, τά βραχόλια καί τά πέπλα, ²⁰ τούς κεφαλόδεσμούς καί τά στολίδια τῶν ποδιῶν καί τίς ζῶνες καί τίς μυροθῆκες καί τά φυλακτά· ²¹ τά δακτυλίδια καί τά σκουλαρίκια τῆς μύτης, ²² τίς ἐπίσημες στολές καί τά ἐπανωφόρια καί τούς μανδύες καί τά ἱμάτια καί τά βαλάντια, ²³ τά καθρεπτάκια καί τά ὑποκάμισα, τίς μίτρες καί τά πέπλα.

²⁴ Καί θά συμβεῖ:

Ἄντί γιά ἄρωμα θά ὑπάρχει ὄσμη ἀπό σαπίλα
καί ἀντί γιά ζώνη ἓνα σχοινί
καί ἀντί γιά κόμωση φαλάκρα·
καί ἀντί γιά πολυτελές ἔνδυμα ἓνα σάκκινο περίζωμα.

²⁵ Οἱ ἄνδρες σου θά πέσουν μέ μαχαῖρι
καί τά παλληκάρια σου (θά πέσουν) στήν μάχη.

²⁶Θά θρηνήσουν καί θά πενήθουν οί πύλες τῆς (τῆς Σιών)
καί αὐτή γυμνή θά κεῖται στό ἔδαφος.
4,¹ Κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη ἐπτά γυναῖκες
θά πιάσουν ἕνα ἄνδρα λέγοντας (σ' αὐτόν):
“Θά τρώγουμε τόν δικό μας ἄρτο
καί θά ἐνδύμεθα τά δικά μας φορέματα,
μόνο ἄς ἔχουμε τό ὄνομά σου,
πᾶρε τό ὄνειδός μας”».

Ἡ ἀγγελία γιά τήν κρίση τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῆς ἀλαζονίας καί τῆς ἐπάρσεως, πού μᾶς εἶπε προηγουμένως ὁ προφήτης (βλ. 2,12-17), συνεχίζεται ἐδῶ μέ τόν λόγο τοῦ προφήτου πρὸς τίς γυναῖκες τῆς Ἱερουσαλήμ («θυγατέρες τῆς Σιών», στίχ. 16) γιά τήν ὑπερήφανη συμπεριφορά τους. Ὁ ἔλεγχος ἐδῶ στρέφεται ὄχι τόσο κατά τῆς πολυτέλειας τῶν γυναικῶν αὐτῆς καθ' ἑαυτήν (ὅπως εἰς Ἀμ. 4,1-3), ἀλλά πολύ περισσότερο στρέφεται κατά τῆς μανίας τους γιά τήν ἰσχύ τους, ἡ ὁποία δέν ἐγνώριζε κανένα σεβασμό πρὸς τοὺς ἄλλους· καί στρέφεται πάλιν ὁ ἔλεγχος τοῦ προφήτου ἐναντίον τῆς ὑπερηφανίας τῶν γυναικῶν, ἡ ὁποία δέν τίς ἄφηγε νά ὑποταχθοῦν στόν Θεό. Οἱ ἀπαντῶμενοι ἐδῶ χαρακτηρισμοί γιά τά μεμονωμένα ἐνδύματα καί κοσμήματα (στίχ. 18-23) δέν μποροῦν νά μεταφραστοῦν ἀκριβῶς. Μέ τά ἀπληστα μάτια τῶν φιλαρέσκων γυναικῶν (στίχ. 16), νοοῦνται προκλητικά βλέμματα. Σὴν ἔκφραση τοῦ Ἑβρ. «κωδωνίζου μέ τά πόδια τους» (στίχ. 16β) πρέπει νά νόησουμε βραχιόλια στά πόδια, τά ὁποῖα ἤχοῦσαν κατά τό βάδισμά τους. – Ἡ Ἱερουσαλήμ θά χάσει ὅλους τοὺς ἄνδρες στόν πόλεμο (στίχ. 25). «Θά θρηνήσουν καί θά πενήθουν οί πύλες τῆς Σιών», λέγει τό Ἑβρ., γιὰτί θά ἀκούεται σ' αὐτές ὁ θρηῆνος γιά τοὺς νεκρούς. Ἐνῶ ὅμως οἱ στίχ. 25-26 ὁμιλοῦν γιά τήν Ἱερουσαλήμ παριστάνοντες αὐτήν ὡς γυναίκα ἐξαπλωμένη στό ἔδαφος («καί αὐτή γυμνή θά κεῖται στό ἔδαφος»), γιὰτί πενθεῖ γιά τοὺς νεκρούς τῆς ἄνδρες, στόν στίχ. 4,1 οἱ γυναῖκες ἀγωνιοῦν μόνο γιὰτί θά μείνουν ἀνύπανδρες, ἀφοῦ φονεύθηκαν οἱ ἄνδρες. Γι' αὐτό προσπαθοῦν μέ κάθε θυσία νά διαφύγουν τό ὄνειδος τῆς ἀγαμίας καί τῆς ἀτεκνίας.